

Pöytäkirja

17.9.2025

VN/16923/2023

VN/16923/2023-STM-64

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta

Kokous 4/2025

Aika keskiviikko 17.9.2025 klo 13.00–14.30

Paikka Teams-kokous

Kutsutut

Jäsen

Siikavirta Jaska, pj. (x)	STM
Kokko Sari, vpj. (x)	Vammaisfoorumi
Artemjeff Panu (x)	OM
Huusko Anne (x)	Vammaisfoorumi
Keyriläinen Marianne (x)	TEM
Kirvesniemi Ville (x)	SAK, STKK, Akava
Lithén Carola (x)	Vammaisfoorumi
Maijala Juha-Pekka (x)	YM
Mäki Anne (x)	Vammaisfoorumi
Mäki-Lohiluoma Juho (-)	EK
Paasonen Sanna (x)	Vammaisfoorumi
Pasanen Katja (x)	UM
Suomi Juha-Pekka (x)	OKM
Turtiainen Petri (x)	Vammaisfoorumi
Viemerö Jaana (-)	Hyvil
Välimaa Mika (-)	Vammaisfoorumi
Åkermarck Mikael (x)	LVM
Heikkonen Merja (x)	VANE/STM
Hoffrén Tea (x)	VANE/STM
Pihlajamäki Päivi (x)	STM

Pysyvät asiantuntijat

Joronen Mikko (x)	Ihmisoikeuskeskus
Helinko Hanna (x)	SM
Katsui Hisayo (x)	Helsingin yliopisto
Lindqvist Gunilla (x)	Ahvenanmaan maakuntahallitus
Malmlund-Laakso Kirsi-M (x)	STM
Mölläri Markku (x) 13.50 alk.	VM
Niittyvuopio-Jämsä Leena (-)	Saamelaiskäräjät
Nurmi-Koikkalainen Päivi (-)	THL
Salenius Maria (-)	Kuntaliitto
Syväkangas Petri (x)	KELA
Tervahauta Hanna (-)	STM

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

Käsitellyt asiat

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen ja toivotti osallistujat tervetulleiksi. Todettiin kokouksen läsnäolijat.

2. Esityslistan hyväksyminen

Esityslista hyväksyttiin esitetyssä muodossa.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Edellisen kokouksen pöytäkirja 3/2025 (suomi ja ruotsi) oli hyväksytty sähköpostimenetelyllä.

Päätös: Merkittiin edellisen kokouksen pöytäkirja tiedoksi.

4. Toimintaohjelman seuranta: Turvallisuus ja vaaratilanteet, toimenpiteet 8, 27, 28, 29

Hanna Helinko SM:stä esitteli ministeriönsä vastuulla ja muiden tahojen kanssa yhteisvastuulla olevan toimintaohjelman toimenpiteiden ajankohtaisen tilanteen. Esittelydiat liitteessä 1.

Toimenpide 8 on useamman tahon vastuulla, tarkoitus on asettaa hyvän keskustelukulttuurin koordinaatioverkosto, jossa otetaan huomioon vammaisiin henkilöihin liittyvä puhe. Koordinaatioverkosto ei ole toistaiseksi perustettu.

Toimenpide 27 koskee poliisin yhdenvertaisuuskoulutusten jatkamista ja vammaisten ihmisten huomioimista osana koulutuksia. Koulutusta on jatkettu Poliisiammattikorkeakoulun perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksissa. Vammaisia henkilöitä tarkastellaan osana haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden kokonaisuutta. Erityisesti vammaisten ihmisten asemaa käsitellään lähisuhdeväkivallan tilanteissa.

Toimenpide 28 käsittelee yleiseen hätänumeroon vastaamisen saavutettavuutta. Toimenpiteen edellyttämä lakihanke on ollut lausunnolla, mutta käytännön toteutus viivästyy kahdella vuodella, koska reaaliaikaisen tekstinsyötön rakentaminen hätäkeskustietojärjestelmään vie ennakoitua pidempään. Lakimuutos on tarkoitus saada voimaan 28.6.2027.

SM:n verkkosivujen saavutettavuus on arvioitu muutamia vuosia sitten. Saavutettavuutta on kuitenkin lisätty visualisoinnilla ja kognitiivista saavutettavuutta parantamalla. SM:n henkilöstö on osallistunut valtioneuvoston saavutettavuuskoulutuksiin.

Keskustelussa vammaisfoorumi kysyi arviota, miten hyvin koulutuksen sisällöissä pystytään seuraamaan nykytilannetta. Kysyttiin myös hätäkeskusjärjestelmän tekstinsyötöstä, miten se tapahtuu käytännössä.

SM vastasi, että poliisin koulutuksista on tehty useampiakin tutkimuksia ja pääsihteeri välittää tutkimusten tarkemmat tiedot myöhemmin neuvottelukunnan jäsenille. SM:n edustaja lupasi selvittää myös täsmällisemmin tekstinsyötön käytännön toteutusta.

Keskustelussa kysyttiin myös television hätäilmoitusten esteellisyydestä näkövammaisten ihmisten kannalta. Tämä asia jäi myös jatkoselvitykseen.

Päätös: VANE kävi keskustelun SM:n vastuulla olevista toimintaohjelman toimenpiteistä ja merkitsi kuullun tiedoksi.

5. Toimintaohjelman seuranta: Kansainvälinen toiminta, toimenpide 71

Suomen 1. määräaikaisraportti käsiteltiin 21.-22.8.2025 YK:n vammaiskomiteassa Genevessä ja Suomen saamat suositukset julkaistiin 3.9.2025. Katja Pasanen UM:stä kertoi kuulemisesta ja esitteli Suomen saamia suosituksia. Esittelydiat liitteessä 2.

Kuulemisen puheenjohtajana toimi Miyeon Kim Etelä-Koreasta. Komiteassa on 18 jäsentä, joista kolme oli erityisesti perehtynyt Suomen raportointiin. Suomen valtuuskunnassa oli mukana kahdeksan eri ministeriön edustajaa ja valtuuskuntaa johti Krista Oinonen UM:stä. Lisäksi itsenäisinä tarkkailijoina olivat paikalla perustuslakivaliokunnasta kansanedustaja Mira Nieminen ja valiokuntaneuvos Lauri Koskentausta. Valtuuskunnassa oli mukana useita VANEn jäseniä.

Komitea piti myönteisinä asioina kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessin käynnistymistä, kolmatta kansallista toimintaohjelmaamme vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämiseksi ja ihmisoikeusindikaattorien edistämistä. Suomi sai useita kehittämissuosituksia, muun muassa Suomen tulisi vahvistaa hallinnon koordinoitua keskus-, alue- ja paikallistasolla (myös Ahvenanmaalla), jotta yleissopimusta noudatettaisiin yhdenmukaisesti koko maassa. Komitea suosittelee jatkamaan ripeästi myös itsemääräämisoikeuden lainsäädännön uudistamista. Suomen tulisi kompensoida myös jo tehtyjä vammaisten asemaa koskevia heikentäviä päätöksiä ja vammaisjärjestöjen riittävä rahoitus olisi turvattava. Vammaisten ihmisten osallisuutta on vahvistettava edelleen, myös hyvinvointialueilla kaikissa vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanoon liittyvissä asioissa.

Suomen tulisi laatia koordinoitu strategia vammaisten henkilöiden laitoshoidosta luopumiseksi, koulutusjärjestelmää tulisi muuttaa osallistavammaksi ja esimerkiksi korkeakoulujen valintamenettelyjä tulisi tarkastella, jotta vammaiset pääsisivät opiskelemaan yhdenvertaisesti. Suosituksia on kaikkiaan useita kymmeniä. Komitea osoitti myös Ahvenanmaalle useita suosituksia.

UM antoi suosituksia koskevan lehdistötiedotteen suositusten julkaisupäivänä. Suositukset käännetään sekä suomeksi että ruotsiksi. Käännösten valmistuttua tuotetaan myös selkokieliversiot. Suomen seuraavan yhdistetyn 2.,3.,4. ja 5. määräaikaisraportin määräaika on vuonna 2034.

Keskustelussa käytiin läpi niin VANEn jäsenten kokemuksia kuulemisesta kuin kommentteja suosituksiin. LVM:n edustaja oli mukana kuulemisessa ja hän kertoi, että heidän hallinnonaltaan komitea kysyi vuonna 2022 tehdystä matkaketjuseelvityksestä ja sen huomiointista jatkossa, kun tähän liittyvää toimintaohjelmaa ei ole. LVM vastasi, että selvityksen asiat huomioidaan vuonna 2023 julkaistussa liikennejärjestelmän esteettömyysvisiossa. Esteettömyys on osa 12-vuotista valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa ja myös Vision rahoitus tulee sitä kautta.

STM:n edustaja kertoi, ettei STM:n osalta vammaispolitiikasta syntynyt niinkään keskustelua, mutta muuten STM:n hallinnonalaan liittyen kyllä. STM:ää koskevat suositukset jakautuvat STM:n eri vastualueille, ne koskevat muun muassa sosiaaliturvaa, sosiaalipalveluja, tasa-arvotyötä ja itsemääräämisoikeutta. Suositukset ovat kahdenlaisia, osa on välittömiä toimenpiteitä vaativia ja osa pitemmän aikavälin suosituksia.

Suosituksissa ehdotettiin muutoksia muun muassa valmisteilla olevaan vammaispalvelulakiin. Komitean käytössä oli ollut lausunnolla ollut versio ja hallituksen esityksen viimeistelyyn ennen eduskuntakäsittelyä jäi vain vähän aikaa. Puheenjohtaja totesi, että itsemääräämisoikeuslainsäädännön kehittämiseen liittyvä suositus vastaa hyvin näkemystä, jota virkamiehet ovat jo aiemmin puoltaneet.

YM:n osalta suosituksissa nostettiin esiin rakennetun ympäristön lainsäädännön laajentaminen koskemaan kaikkea rakennettua ympäristöä. YM:n edustaja totesi, että suositus toimii jatkossa työkaluna ja edistää asian esilläpitoa. OM muistutti, että tällä hallituskaudella yhdenvertaisuustiedonantoon liittyen hallitus käsittelee kerran vuodessa Suomen saamia eri ihmisoikeusvalvontaelimien suosituksia. Parhaillaan valmistellaan seuraavaa käsittelyä ja toivottavasti nämä suositukset tulevat mukaan tähän käsittelyyn.

Ihmisoikeuskeskuksen edustaja kertoi, että heiltä oli kuulemisessa kaksi edustajaa paikalla. He eivät olleet mukana valtuuskunnassa, vaan olivat paikalla riippumattomana toimijana. Heillä oli myös oma keskustelu komitean kanssa ennen varsinaista kuulemistä. Ihmisoikeuskeskus nosti esiin muun muassa vammaisjärjestöjen rahoituksen leikkaukset, sosiaaliturvan leikkausten negatiiviset yhteisvaikutukset vammaisiin ihmisiin ja lainsäädäntömuutokset, jotka heikentävät palvelujen saatavuutta. Esillä olivat myös puutteet pitkän ajan suunnitelmissa esimerkiksi esteettömyyteen ja työelämän osallisuuteen liittyen.

Pääsihteeri ehdotti, että VANEn toimintaohjelman vuosittaisessa väliarvioinnissa olisi mahdollista pohtia, mitkä mahdollisuudet toimintaohjelman toimenpiteiden puitteissa on edistää suosituksia. Puheenjohtaja totesi, että suositukset ovat uusi työkalu myös toimintaohjelmaan liittyen ja palaamme suositusten hyödyntämiseen seuraavassa kokouksessa.

Päätös: VANE kävi keskustelun määräaikaisraportin käsittelystä, suosituksista ja suositusten huomioinnista toimintaohjelman täytäntöönpanossa. Keskustelua jatketaan seuraavassa kokouksessa toimintaohjelman seurannan yhteydessä.

6. Ministeriöiden ja sidosryhmien kuulumiset

Pääsihteeri on pyytänyt etukäteen ministeriöiltä ja sidosryhmiltä listausta ajankohtaisista asioista, joista on laadittu yhteenveto.

Vammaisfoorumin edustaja kysyi taksilain etenemisestä. LVM:n edustaja ei ollut tässä vaiheessa enää paikalla kokouksessa. Pääsihteeri lupasi välittää vastauksen VANEn jäsenille jälkikäteen.

Samoin Vammaisfoorumi tiedusteli TEM:iltä, mikä on vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien toimintaohjelman tilanne ja voidaanko vammaisia nuoria tukea nuorten työllistämisetelillä.

TEM vastasi, että vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien asiat ovat vielä ministerin kabinetissa käsittelyssä ja työllistämiseteli on työn alla alueet ja kasvupalvelut -osastolla.

Päätös: VANE merkitsi yhteenvedon tiedoksi.

7. Työryhmäkuulumiset

- Liikuntatieteellisen Seuran soveltavan liikunnan tutkimus- ja kehittämistyöryhmä/Sari Kokko: kokous pidettiin 12.9.2025. Muistiota ei ollut vielä saatavilla. Pääsihteeri jakaa muistion sen valmistuttua.
- Selkokielen neuvottelukunta/Sanna Paasonen: Uuden neuvottelukunnan ensimmäiset kokoukset pidettiin 22.5. ja 3.9.2025. Muistiot on toimitettu VANEn jäsenille. Sanna Paasonen osallistui ensimmäiseen kokoukseen. Kokous keskittyi selkokielen tilastoihin ja erityistä huomiota kiinnitettiin siihen, että viimeisten tutkimusten mukaan selkokielestä hyötyy 11-14 % väestöstä.

Päätös: VANE merkitsi tiedoksi työryhmien kuulumiset.

8. Lausunnot

Annetut lausunnot

- STM: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaalihuoltolain, vanhuspalvelulain ja asiakasmaksulain muuttamisesta, VN/25888/2024, määräaika 6.6.2025
- STM: Lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi eduskunnalle vammaispalvelulain 2 §:n muuttamiseksi, VN/9727/2025, määräaika 23.6.

Lausumatta jätetyt lausuntopyynnot:

- STM: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, VN/2821/2024, määräaika 16.6.2025
- OKM: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kielitutkintoja koskevan lainsäädännön muuttamisesta, VN/1014/2025, määräaika 1.8.2025.

Päätös: VANE merkitsi tiedoksi annetut lausunnot ja lausumatta jätetyt lausuntopyynnot.

9. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään Teams-kokouksena 20.11.2025 klo 13. Silloin teemana ovat Kelan vastuulla olevat toimintaohjelman toimenpiteet. Kokouksessa on tarkoitus esitellä myös toimintaohjelman vuosiseurannan excel-työkalu ja päättää vuoden 2026 kokousaikataulu sekä niihin liittyvät teemat.

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen kello 14.30.

Puheenjohtaja

Jaska Siikavirta

Neuvotteleva virkamies

Merja Heikkonen

